

*dr hab. inż. Gabriel Nowacki, prof. WAT*¹

Wydział Cybernetyki/Instytut Organizacji i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna

Rola technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w działaniach psychologicznych

WPROWADZENIE

Rozwój cywilizacyjny i postęp naukowo-techniczny powodują, że zmieniają się formy i środki zagrożeń na świecie. Najpoważniejsze niebezpieczeństwo wśród nowych zagrożeń stwarza zorganizowany terroryzm międzynarodowy, w tym cyberterroryzm.

Coraz bardziej realne stają się zagrożenia w sferze informacyjnej takie, jak: dezorganizacja kluczowych systemów informacyjnych, penetracja baz danych oraz prowadzenie działań informacyjno-psychologicznych, przy wykorzystaniu Internetu, telewizji, radia, prasy.

W przypadku zaistnienia poważnych sytuacji kryzysowych, realizowane są wielonarodowe misje pokojowe, kryzysowe, militarne, kampanie informacyjne oraz antyterrorystyczne. Aktualnie wszystkie misje prowadzone pod auspicjami ONZ oraz NATO, są realizowane ze wsparciem struktur działań psychologicznych.

Działania psychologiczne to zespół planowych przedsięwzięć, realizowanych w czasie pokoju, kryzysu i wojny, skierowanych do wrogich, przyjaznych lub neutralnych odbiorców, wpływających na ich postawy i zachowania, z zamiarem osiągnięcia pożądanych, z punktu widzenia prowadzącego, celów politycznych i wojskowych [Nowacki, 2004, s. 65].

Dzisiejsze działania psychologiczne, to wykorzystanie na szeroką skalę technologii informacyjno-telekomunikacyjnych. W tym zakresie stosuje się samoloty nadające audycje radiowo-telewizyjne, naziemne i satelitarne rozgłoszenie radiowe oraz telewizyjne, kamery nadające na żywo (*combat camera*), Internet, rozgłoszenie elektroakustyczne oraz materiały drukowane.

---

¹ Adres korespondencyjny: Wojskowa Akademia Techniczna, Wydział Cybernetyki/Instytut Organizacji i Zarządzania, ul. Gen. Witolda Urbanowicza 2, 00-908 Warszawa; tel. +48 261 839 000; faks +48 261 839 901; e-mail: gabriel.nowacki@wat.edu.pl.

Na podstawie analizy literatury przedmiotu należy stwierdzić, że rozwój technologii informacyjno-telekomunikacyjnych, powoduje transformację struktur działań psychologicznych oraz położenie szczególnego nacisku na wykorzystanie nowoczesnych środków w procesie oddziaływania na umysły i morale audytorium.

W tym celu utworzono Centralną Grupę Działań Psychologicznych w Bydgoszczy. W USA dokonano transformacji istniejących struktur, tworząc 4. i 8. Grupę Wojskowego Wsparcia Informacyjnego, w Wielkiej Brytanii – 15. Grupę Operacji Psychologicznych, w Niemczech – Centrum Komunikacji Operacyjnej, wchodzące w struktury Dowództwa Przestrzeni Cybernetycznej i Informacyjnej.

Oddziaływanie na świadomość ludzką prowadzi do osiągnięcia efektów większych niż można wcześniej założyć, szczególnie, gdy ludność i siły zbrojne strony przeciwnej, nie są uprzednio przygotowane do takiego oddziaływania.

W czasie ewentualnego konfliktu, sytuacji kryzysowej, bez względu na ich zakres, szczególnego znaczenia nabiera czynnik psychologiczny, zarówno wśród bezpośrednich jego uczestników, jak i ludności poza jego rejonem, co spowodowane jest nagłymi zmianami sytuacji i występowaniem niespodziewanych bodźców wzrokowych i słuchowych.

KATEGORIE DZIAŁAŃ (OPERACJI) PSYCHOLOGICZNYCH

W zakresie odpowiedzialności państw sojuszników NATO i dowódców wszystkich szczebli wyszczególniono trzy kategorie:

- strategiczne działania psychologiczne,
- działania psychologiczne reagowania kryzysowego,
- działania psychologiczne wsparcia militarnego.

Rys. 1. Kategorie operacji psychologicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Allied Joint Doctrine for Psychological Operations, AJP-3.10.1(A), October 2007].

Strategiczne działania psychologiczne – SDP (ang. SPO – *Strategic Psychological Operations*) – definiowane są jako zespół planowych przedsięwzięć realizowanych podczas pokoju, kryzysu i wojny, których głównym celem jest pozyskanie poparcia i współpracy przyjaźnie nastawionych oraz neutralnych krajów, a także w znacznym stopniu zredukowanie woli i możliwości prowadzenia działań zbrojnych przez wrogie lub potencjalnie wrogie państwa [oprac. własne na podstawie: *Allied Joint Doctrine for Psychological Operations, AJP-3.10.1(A), October 2007*].

Cele oddziaływania psychologicznego w ramach SDP są z reguły długoterminowe i politycznie neutralne, zakładają one podważenie gotowości do rozpoczęcia konfliktu zbrojnego przez przeciwnika, lub potencjalnego przeciwnika, jego woli do prowadzenia walki, a przez to obniżenie możliwości do prowadzenia walki zbrojnej z jednoczesnym pozyskiwaniem poparcia i współpracy społeczeństw państw przyjaznych i neutralnych.

Prowadzenie strategicznych działań psychologicznych pozostaje w sferze odpowiedzialności narodowej, rządowej.

Rada Północnoatlantycka może prowadzić forum, w celu koordynacji SDP, prowadzonych przez państwa członkowskie NATO. Jeśli dowódca strategiczny NATO podejmie decyzję o prowadzeniu SDP, należy skierować zapotrzebowanie na te działania do Rady Północnoatlantyckiej za pośrednictwem Komitetu Wojskowego.

Strategiczne działania psychologiczne prowadzone są w głównej mierze przez agencje rządowe, a także jednostki operacji psychologicznych, podlegających dowódcy danego TDW lub Dowódcy PSZ NATO.

Planiści, operatorzy oraz personel zbierający dane do operacji psychologicznych, muszą mieć dostęp do wszystkich danych rozpoznawczych i wywiadowczych, które mają związek z ich zadaniem i obszarem działań. W tym celu tworzy się odpowiednie sieci łączności, aby zapewnić stały dopływ niezbędnych danych ze szczebla państwowego do dowództwa teatru działań wojennych i jednostek działań psychologicznych. Napływ danych musi być stały i rzeczowy.

Strategiczne działania psychologiczne prowadzi się głównie poprzez audycje radiowe, telewizyjne, Internet oraz prasę.

W ramach SDP realizowane są następujące zadania:

- wyjaśnienie narodom sojuszniczym oraz sprzymierzonym założeń polityki NATO,
- umacnianie morale ludności cywilnej i żołnierzy sił własnych,
- popieranie ruchu oporu oraz zdobywanie poparcia na terenach wyzwolonych,
- umacnianie prestiżu przywódców krajów zaprzyjaźnionych, osłabianie prestiżu przywódców przeciwnika,
- wywieranie wpływu na strategię i politykę przeciwnika, wykorzystywanie jego słabości,
- zakłócenie systemów kontroli i łączności,
- podkreślanie braku tolerancji rasowej i religijnej w kraju przeciwnika,
- podtrzymywanie ekonomicznych i innych sankcji wymierzonych przeciwko siłom zbrojnym i ludności cywilnej,

- rozbijanie jedności politycznej przeciwnika, popieranie sił opozycyjnych,
- podważenie zaufania społeczeństwa do jego przywódców i prowadzonej polityki,
- powodowanie antagonizmów wśród poszczególnych warstw społecznych na tle religijnym, etnicznym, politycznym, ekonomicznym,
- wspieranie prowadzonych działań własnych.

Działania psychologiczne reagowania kryzysowego – DPRK (ang. CRPO – *Crisis Response Psychological Operations*) – to zespół planowych przedsięwzięć prowadzonych w ramach operacji zarządzania kryzysowego, mających na celu kreowanie atmosfery poparcia dla tego typu operacji.

Ich zamierzeniem jest wywołanie zachowań umożliwiających współpracę pomiędzy skonfliktowanymi stronami oraz ludnością cywilną, przebywającymi na obszarze prowadzonej operacji (JOA – *Joint Operations Area*), w celu osiągnięcia celów misji i ochrony psychologicznej własnych sił.

Celem DPRK jest zapewnienie osłony psychologicznej siłom zbrojnym zaangażowanym w proces rozwiązywania sytuacji kryzysowych, po to, aby ułatwić im osiągnięcie wyznaczonych celów operacji.

DPRK prowadzone są na szczeblu operacyjnym i taktycznym, a ich głównym zadaniem jest pomaganie w wykonaniu misji przez siły zbrojne.

DPRK są zaplanowane i prowadzone jako integralna część operacji zarządzania kryzysowego i w pełnej harmonii z celami operacyjnymi.

Muszą być ściśle powiązane, a jednocześnie nie pozostawać w sprzeczności z informowaniem opinii publicznej, CIMIC i pozostałymi aspektami operacji.

DPRK skierowane są na strony zwalczające się w trakcie trwania konfliktu oraz ludność cywilną przebywającą na terenie prowadzenia operacji.

Działania psychologiczne wsparcia militarnego – DPWM (ang. CPO – *Combat Psychological Operations*) – to zespół planowych przedsięwzięć prowadzonych w ramach integralnej operacji zbrojnej, zmierzających do wywarcia wpływu na postawy i zachowania wojsk oraz ludności cywilnej (pozostającej pod kontrolą przeciwnika), w celu ułatwienia osiągnięcia zakładanych celów operacji.

Celem DPWM jest ograniczenie zdolności bojowej wojsk przeciwnika do wykonania postawionych przed nim zadań poprzez obniżenie morale ich dowódców i wojsk oraz aprobaty ludności cywilnej do wspierania prowadzonych przez te wojska operacji zbrojnych.

DPWM są zaplanowane i realizowane w ramach integralnej części operacji zbrojnej i w pełnej harmonii z celami strategicznymi. Muszą być ściśle powiązane a jednocześnie nie pozostawać w sprzeczności z informowaniem opinii publicznej, CIMIC i pozostałymi aspektami operacji.

Działania psychologiczne wsparcia militarnego (operacyjne i taktyczne) są ukierunkowane na jednostki przeciwnika i jego ludność cywilną, znajdującą się w obszarach możliwego oddziaływania danego dowódcy. Apele propagandowe są tutaj bardziej bezpośrednie niż w działaniach strategicznych. Stanowią one integralną i skoordynowaną część całego planu prowadzenia walki. Działania psy-

chologiczne na tym szczeblu zmierzają do zapobieżenia mieszania się ludności cywilnej do działań wojennych, wykorzystania indywidualnej wrażliwości i osłabienia woli walki wojsk przeciwnika.

Na szczeblach operacyjnych i taktycznych plany walki psychologicznej są integralną częścią planów operacji. W związku z tym poszczególne zadania dowiązane są do konkretnych etapów walki związków operacyjnych, czy też taktycznych. Głównym zadaniem, realizowanym w ramach działań psychologicznych pola walki jest wsparcie jednostek bojowych podczas przemarszu do rejonu działań bojowych, w czasie prowadzenia działań zaczepnych, obronnych oraz innych.

Celem DPWM jest:

- obniżenie morale przeciwnika i jego sprawności bojowej,
- nakłanianie przeciwnika do złożenia broni,
- zwiększanie efektywności oddziaływania pododdziałów bojowych,
- wprowadzanie przeciwnika w błąd co do prowadzenia działań bojowych,
- wsparcie dla strategicznych operacji psychologicznych poprzez dostarczenie większej ilości aktualnych danych o słabych punktach w ugrupowaniu przeciwnika,
- przekazywanie danych i wytycznych do jednostek zaprzyjaźnionych, operujących na obszarze działań bojowych przeciwnika,
- udzielanie specjalnego i bezpośredniego wsparcia dowódcom taktycznym,
- przeciwdziałanie propagandzie przeciwnika i utrzymywanie inicjatywy w działalności psychologicznej,
- kształtowanie dobrej opinii o siłach zbrojnych NATO wśród ludności cywilnej,
- udzielanie pomocy w ochronie rejonów tyłowych,
- udzielanie pomocy w prowadzeniu działań skrytych i mylących.

Aktualnie, zgodnie z terminologią NATO, działania psychologiczne są definiowane, jako planowane przedsięwzięcia, przy zastosowaniu metod i środków komunikowania, z zamiarem wpływania na percepcję, postawy i zachowania odbiorców, w celu osiągnięcia celów politycznych i wojskowych. Działania psychologiczne mogą być prowadzone w ramach komunikacji strategicznej oraz operacji informacyjnych. Komunikacja strategiczna to zespół skoordynowanych działań oraz środków komunikowania, w celu wsparcia polityki i operacji Sojuszu, obejmuje: dyplomację publiczną, cywilną i wojskową działalność prasowo-informacyjną, operacje informacyjne oraz działania psychologiczne.

Działania psychologiczne mogą być prowadzone w czasie operacji: pokojowych, wsparcia pokoju, reagowania kryzysowego oraz militarnych, jako wsparcie dla sił lądowych, sił powietrznych, marynarki wojennej oraz wojsk specjalnych.

METODY, TECHNIKI I ŚRODKI DZIAŁAŃ PSYCHOLOGICZNYCH

W zależności od sposobu prowadzenia, wyróżnia się dwa rodzaje działań psychologicznych: pośrednie oraz bezpośrednie.

Działania pośrednie stanowią podstawowy sposób oddziaływania na audytorium, realizowane są przy pomocy urządzeń technicznych, które przekształcają dane w postać odbieraną przez układ recepcyjny człowieka. Stosowane są tu urządzenia, dostosowane konstrukcyjnie do rejestrowania określonych efektów, charakterystycznych dla środowiska elektromagnetycznego, według odpowiednich algorytmów, do postaci zrozumiałych dla człowieka. Klasycznym tego przykładem może być telewizja, gdzie odbierany na wejściu sygnał elektromagnetyczny – nieodbierany bezpośrednio przez człowieka – przetwarzany jest w torze wizyjnym na konkretny obraz, a w torze fonicznym – na konkretny głos, które człowiek jest już w stanie odbierać.

Działania bezpośrednie stanowią pomocniczy sposób oddziaływania w odniesieniu do małych grup i pojedynczych osób. W tym przypadku oddziaływanie polega na przekazywaniu danych w formie bezpośrednio dostępnej dla człowieka, np. zawarte w paśmie promieniowania widzialnego, drgań akustycznych lub odbierane dotykowo, smakowo i przez powonienie.

W zakresie działań psychologicznych wyróżnia się dwie podstawowe metody: perswazję oraz manipulację.

Perswazja to metoda oddziaływania, która polega na skłanianiu ludzi do zaakceptowania naszych poglądów i celów na podstawie przekonywania, pozyskiwania ich zainteresowania, zrozumienia i aprobaty naszych zamiarów i racji [Zwoleński, 2003, s. 257].

Perswazja jest procesem polegającym na celowym przekonaniu jednostki do zaakceptowania i przyjęcia określonego systemu pojęć, który zdefiniowany zostaje przez nadawcę. Cel ten realizowany jest poprzez nakłonienie odbiorcy do mniej lub bardziej świadomego przetwarzania treści informacyjnych, zawartych w przekazie perswazyjnym. Konsekwencją jest reorganizacja dotychczasowego systemu pojęć i zmiana postawy [Krok, 2007, s. 73].

W działaniu perswazyjnym wykorzystuje się trzy sposoby oddziaływania na odbiorcę:

- apelowanie o zajęcie określonego stanowiska i podjęcie określonego działania,
- sugerowanie pożądanых interpretacji i ocen,
- racjonalne uzasadnianie słuszności prezentowanych poglądów.

Zanim pojawiła się perswazja, funkcjonował termin propaganda, wprowadzony przez papieża Grzegorza XV, 22 czerwca 1622 r., który ustanowił Kongregację do Propagandy Wiary (*Congregatio de Propagande Fide*).

A. Pratkanis i E. Aronson proponują rozróżnienie znaczenia propagandy i perswazji. Ich zdaniem propaganda „obejmuje zręczne posługiwanie się obrazami, sloganami i symbolami, odwołujące się do naszych uprzedzeń i emocji, jest komunikowaniem pewnego punktu widzenia, mającym na celu skłonienie odbiorcy do dobrowolnego przyjęcia tego punktu widzenia za swój. Natomiast perswazja jest formą wywodu, debaty, dyskusji albo po prostu dobrego przemówienia, którego celem jest opowiedzenie się za lub przeciw jakiemuś stanowisku [Pratkanis, Aronson, 2003, s. 17, 18].

Jak konkluduje, G. Osika [2005], zaprezentowane tu rozróżnienie, nie zawsze jest respektowane przez samych jego autorów.

Propaganda jest celową i systematyczną próbą kształtowania percepcji, manipulowania myślami i bezpośrednimi zachowaniami w celu osiągnięcia takich reakcji, które są zgodne z pożądanymi intencjami propagandzisty Jowett, O'Donnel, 1986, s. 16].

Na podstawie analizy terminów, należy stwierdzić, że perswazja oceniana jest pozytywnie, polega na przekonywaniu odbiorcy w danej sprawie na podstawie prawdziwych treści informacyjnych, bez oszukiwania go, nie wykracza także poza obszar wolności człowieka. Propaganda zaś oceniana jest negatywnie, wiąże się bowiem z oszukiwaniem, kłamstwem, może być stosowana także do sterowania własnym społeczeństwem.

Manipulacja (łac. *manipulatio* – manewr, fortel, podstęp) – to metoda wywierania wpływu, celowo inspirowana, mająca na celu oszukanie osoby lub grupy ludzi, aby skłonić ich do działania sprzecznego z ich dobrem, interesem. Manipulować można treścią i sposobem przekazywania informacji.

Osoba lub grupa ludzi poddana manipulacji nie jest świadoma środków, przy użyciu których wywierany jest wpływ. Autor manipulacji dąży zwykle do osiągnięcia korzyści osobistych, ekonomicznych lub politycznych kosztem poddawanych niej osób. Manipulacja obejmuje elementy:

- nieuczciwe posługiwanie się treściami informacyjnymi w celu wywarcia określonego wpływu na ludzi, np. przez świadome używanie wyrażeń niejasnych lub niejednoznacznych,
- forma zamierzonego i intencjonalnego wywierania wpływu na osobę lub grupę w taki sposób, by realizowała działania zaspokajające potrzeby manipulatora,
- „włamanie do umysłu odbiorcy i podrzucenie tam własnych pomysłów lub opinii w taki sposób, aby odbiorca pomyślał, że sam jest ich autorem”.

Z punktu widzenia etyki manipulacja jest postrzegana jako zachowanie niemoralne, wiąże się z kłamstwem i oszustwem, określana jest mianem „prania mózgow”.

W zakresie wpływania na ludzi funkcjonuje także termin *dezinformacja* – podawanie mylących lub fałszywych treści informacyjnych, w celu wyrządzenia szkody wizerunkowi kraju, społeczeństwa wybranego za cel oddziaływania [Bennett, 2002, s. 69].

Dezinformacja, to rozpowszechnianie za pośrednictwem mass mediów (prasa, radio, telewizja) wiadomości fałszywych, celem wprowadzenia w błąd opinii publicznej [Volkoff, 1991, s. 13; Golicyn, 1984, s. 4–5].

Wyróżnia się dwa sposoby dezinformacji: tendencyjną informację, dezinformację poprzez język.

Informacja tendencyjna musi być „wiarygodna”, co zapewnia się bądź poprzez osobę informatora, bądź przez samą informację, która powinna odpowiadać mentalności grupy, do jakiej jest adresowana, zawierać konkretne „dowody” (zdjęcia, listy, nagrania itd.), albo też źródło jej pochodzenia winno być niemożli-

we do wykrycia przez adresatów, albo – wreszcie – powinna zaspokajać potrzebę logicznego tłumaczenia faktów.

Dezinformacja poprzez język ma na celu: fałszowanie języka, tworzenie słów i wyrażen będących nośnikami „mitów”, zubożenie i przekształcanie języka.

W XXI wieku w potencjalnych konfliktach, sytuacjach kryzysowych oraz w konkurencji na szeroką skalę mogą być wykorzystywane nowe technologie informacyjne oraz nowe techniki wpływania na postawy i zachowania ludzi.

W oddziaływaniu na ludzi można wyodrębnić trzy zasadnicze mechanizmy, wykorzystywane do kształtowania pożądaných postaw i zachowań:

- mechanizm internalizacji lub introjekcji, polegający na przekazywaniu treści odpowiednio dobranych i spreparowanych, przy założeniu jednego tylko kryterium,
- mechanizm przymusu – gdzie jednostka przyjmuje pewną postawę ze względu na obiecaną nagrodę lub ze strachu przed karą, jaka ją może spotkać,
- mechanizm identyfikacji, stanowiący o tym, że każdy człowiek posiada swe wzorce osobowe, do których chciałby się upodobnić.

Mechanizmy te wpływają na dobór odpowiednich metod oddziaływania na postawy i zachowania ludzi. Współcześnie zmierza się w stronę środków komunikacji opartych na kombinacji wszystkich elementów: tekstu, obrazu, bezpośredniej rozmowy, listu, muzyki – możliwości takie dają współczesne media: telewizja, Internet. Związane jest to także z możliwościami odbioru treści informacyjnych przez mózg człowieka [Les Giblin, 2000, s. 4]:

- wzrok – 83%,
- słuch – 11%,
- węch – 3,5%,
- dotyk – 1,5%,
- smak – 1%.

Ze względu na sposób przekazu treści wyróżnia się następujące techniki działań psychologicznych:

- emisje audycji elektroakustycznych,
- rozpowszechnienie materiałów drukowanych,
- emitowanie audycji radiowych i telewizyjnych,
- spoty internetowe.

Audycje elektroakustyczne są najskuteczniejszym rodzajem działań psychologicznych na szczeblu taktycznym, w warunkach bezpośredniej styczności skonfliktowanych stron. Główną zaletą środków elektroakustycznych jest możliwość natychmiastowej reakcji na zmiany w sytuacjach kryzysowych. Audycje elektroakustyczne dzielą się na: słowne, dźwiękowe i mieszane, prowadzone są przy wykorzystaniu REA (rozgłośnia elektroakustyczna).

Materiały drukowane stosuje się powszechnie w oddziaływaniu na żołnierzy oraz ludność cywilną, we wszystkich sytuacjach kryzysowych, niezależnie od warunków terenowych, pory dnia i roku. Zaletami materiałów drukowanych są:

znaczny stopień wiarygodności, duży zasięg oraz długotrwałość oddziaływania. W działaniach psychologicznych stosuje się najczęściej następujące formy materiałów drukowanych:

- ulotki,
- materiały pogładowe,
- falsyfikaty,
- druki zwarte.

Najczęściej ze wszystkich materiałów wykorzystuje się ulotki. Do rozpoznawania ulotek wykorzystuje się przede wszystkim:

- w działaniach operacyjno-strategicznych, bomby i zasobniki przenoszone przez samoloty,
- w działaniach taktycznych, raketowe pociski agitacyjne oraz śmigłowce.

Prasa jest jedną ze starszych form przekazywania wiadomości, w dalszym ciągu odgrywa duże znaczenie w działaniach psychologicznych. Do zalet prasy należy zaliczyć następujące fakty:

- adresowana jest do szerokiej rzeszy odbiorców,
- wykorzystuje treści perswazyjne (kompilacja komunikatów, fotografii, rysunków, reklam),
- adresowana może być do określonych grup odbiorców.

Audycje radiowe i telewizyjne stanowią jeden ze skuteczniejszych rodzajów działań psychologicznych, stosowanych w czasie pokoju, kryzysu, warunkach zagrożenia wojennego, a w szczególności w warunkach obrony własnego terytorium.

Zaletami przekazu radiowo-telewizyjnego są: duży zasięg oddziaływania, szybkość przygotowania i dotarcia audycji do odbiorców, łatwość percepcji oraz wysoka wiarygodność.

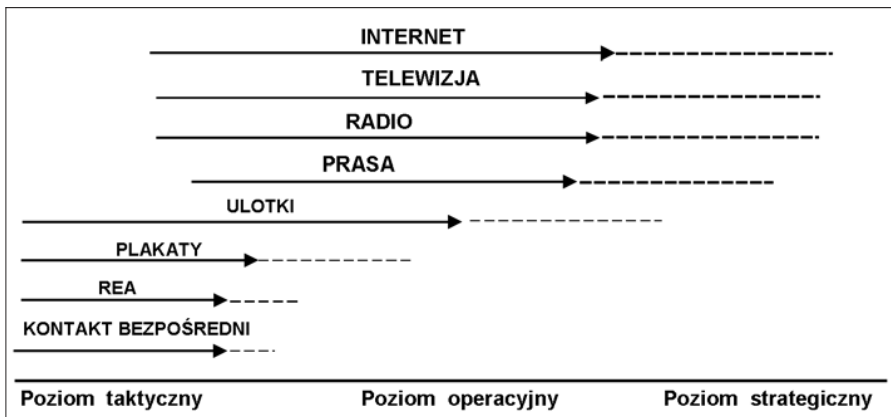
W działaniach psychologicznych stosuje się następujące formy przekazu radiowego i telewizyjnego:

- codzienne serwisy informacyjne,
- komunikaty, zawierające opis sytuacji kryzysowych,
- meldunki nadzwyczajne, informujące o sukcesach własnych oraz niepowodzeniach strony przeciwnej,
- apele, wezwania i odezwy, skierowane do ludności cywilnej, wojsk własnych oraz strony przeciwnej,
- reportaże,
- komentarze poświęcone sytuacji polityczno-militarnej,
- filmy i programy publicystyczne,
- wystąpienia i oświadczenia polityków, wyższych dowódców wojsk własnych oraz przedstawicieli strony przeciwnej,
- kroniki,
- materiały instruktażowe.

Media zajmują ważne miejsce w kształtowaniu opinii publicznej. A właśnie opinia publiczna jest ważnym czynnikiem rozwoju społeczeństwa, aktywna forma

ustosunkowania się do zjawisk społecznej rzeczywistości. Manipulacja w mediach jest formą wywierania wpływu na audytorium, w celu realizowania przez nią działań, zaspokajających potrzeby manipulatora, przy czym odbiorcy nie zdają sobie z tego sprawy. Manipulator nie interesuje się tym, czy działania podejmowane przez odbiorcę przynoszą korzyści odbiorcy informacji medialnej, interesuje go wyłącznie, aby manipulowani byli przekonani, że działania te wykonują z własnej woli, a skutki tych działań są dla nich pozytywne.

To właśnie sprawia, że osoba poddawana manipulacji, najczęściej nie zdaje sobie z tego sprawy, a poinformowana o tym gwałtownie zaprzecza, że działa w sposób niekontrolowany. Zachowanie u odbiorcy przekonania o samodzielności podejmowania działań powoduje, że jest on niesłuchanie odporny na perswazję i próby pokazania faktycznej sytuacji, w jakiej się znajduje. Z tego względu koniecznością staje się wyposażenie różnych instytucji w niezbędne instrumenty oraz kształcenie obywateli, umożliwiające obronę przed manipulacją.

Rys. 2. Współczesne środki działań psychologicznych

Źródło: opracowanie własne.

Telewizyjne sprawozdania na żywo (*combat camera*) dają niezwykle możliwości w zakresie oddziaływania psychologicznego. Relacje na żywo i niemal nieograniczony dostęp mediów, niekoniecznie pociąga za sobą brak cenzury lub manipulacji. Może się dzieć wręcz przeciwnie: w cywilizacji, która przyzwyczai się do szybkiego dostępu do wiadomości, dla nadawcy będą się liczyły raczej obrazy przekazywane natychmiastowo, niż dostęp do rzetelniejszych, lecz mniej widowiskowych i wolniej napływających treści informacyjnych. Dlatego też struktury działań psychologicznych posiadają na swoim wyposażeniu środki (*combat camera*), które umożliwiają kontrolę nad przepływem treści informacyjnych z pola walki do odbiorców. Wojna w Zatoce Perskiej pokazała, czego można dokonać w tym zakresie [Willa, 2005, s. 85–86].

Internet konkuruje z telewizją, jako środek dotarcia do masowego audytorium i wpływania na opinie i decyzje. Podobnie jak audycje radiowe i telewizyjne, Internet także stwarza możliwości nadawania i przekazywania wydarzeń na bieżąco. Jest środkiem dającym jednostkom i małym grupom takie same możliwości wypowiedzi, jakie mają rządy i wielkie korporacje. W Internecie może być stosowana manipulacja przez odpowiednie preparowanie informacji tekstowej, obrazu oraz równoczesne wykorzystanie obydwu kanałów informacji. Manipulacja może być skierowana do całego społeczeństwa lub jego części.

CELE OPERACJI PSYCHOLOGICZNYCH USA

Działania psychologiczne stanowią istotny element strategii bezpieczeństwa USA, obejmują szeroki zakres przedsięwzięć, od pozornie neutralnego propagowania amerykańskiego trybu życia w środkach masowego przekazu, aż do bezwzględnych metod walki psychologicznej, stosowanych w celu osłabienia morale wojsk i ludności przeciwnika. Przedsięwzięcia te, zależnie od ich charakteru i sytuacji, w jakiej je podejmowano, określano jako akcje psychologiczne, działania propagandowe, walka psychologiczna, czy działania psychologiczne [Nowacki, 2003; Nowacki, 2004a; Nowacki, 2004b].

Elementy operacji psychologicznych USA stanowią część składową wojsk specjalnego przeznaczenia i tym samym ich szkolenie oraz sposób użycia rozpatrywany jest przy ogólniejszych rozważaniach na temat operacji specjalnych. Niemożliwe jest analizowanie i przedstawianie problematyki celów, zadań i metod operacji psychologicznych bez powiązania z operacjami specjalnymi.

Zasadniczymi dokumentami normatywnymi, w których określa się cele, zadania, procedury, formy i metody prowadzenia operacji psychologicznych w USA są: Doktryna Połączonych Operacji Wojskowego Wsparcia Informacyjnego, JP 3-13-2 z 2010 roku, Doktryna Połączonych Operacji Psychologicznych, JP-3-53 z 2003 roku, Regulamin Polowy Operacji Psychologicznych, FM3-05.30 z 2005 roku, Regulamin Polowy, dotyczący operacji psychologicznych, FM-33-1-1 (1994). Ponadto w przypadku działań połączonych NATO, stosowany jest dokument – Allied Joint Doctrine for Psychological Operations, AJP-3.10.1(A), z 2007 roku.

Według koncepcji amerykańskiej „działania psychologiczne” (*Psychological Operations* – PSYOP) to wszelkie planowane oddziaływanie propagandowe w stosunku do wojsk przeciwnika i jego ludności cywilnej, w celu wytworzenia wśród odbiorców emocji, opinii i postaw sprzyjających osiągnięciu celów politycznych, wojskowych czy ekonomicznych. Są one „środkiem oddziaływania, jakim dysponuje nie tylko armia, ale także całe państwo” [Wiltmayer, 1983, s. 14].

Głównym celem stojącym przed operacjami psychologicznymi jest wywołanie lub utrwalenie u audytorium (żołnierzy i ludności) przeciwnika, państwa sojuszniczego lub neutralnego, zachowań sprzyjających realizacji celów politycznych USA

w czasie pokojowym, a w okresie konfliktu zbrojnego ułatwiający wykonanie zadań bojowych [*Joint Publication 3-53*, 2003, *Joint Publication 3-13-2*, 2010].

Struktury operacji psychologicznych swoje cele realizują poprzez:

- ocenę wpływu prowadzonych operacji psychologicznych na sferę psychiczną uczestników konfliktu,
- doradzanie w zakresie oddziaływania psychologicznego dowódcy wojskowemu lub dowódcy operacji połączonych, odpowiedzialnemu za prowadzenie danej operacji,
- planowanie, organizowanie i realizowanie akcji psychologicznych, które wspierają działania pokojowe, kryzysowe oraz militarne,
- przeciwdziałanie propagandzie przeciwnika [Podkowski, 1998, s. 31–32].

Jednostki operacji psychologicznych USA prowadzą akcje propagandowe w celu wsparcia operacji pokojowych, zarządzania kryzysowego oraz militarnych USA [*Psychological Operations, FM-33-1*, 1986].

Do zasadniczych zadań tych jednostek należy:

- wypracowanie doktryny, taktyki i technik prowadzenia operacji psychologicznych,
- organizowanie jednostek regularnych oraz rezerwy dla realizacji planów działań psychologicznych prowadzonych przez siły lądowe oraz inne rodzaje wojsk i służb,
- prowadzenie działań i opracowywanie programów zwiększających możliwości sił lądowych w zakresie operacji psychologicznych,
- dostarczanie wykwalifikowanych kadr w zakresie prowadzenia akcji psychologicznych, do misji łącznikowych i ośrodków szkolenia,
- gotowość do prowadzenia tych działań celem wspierania i współdziałania z innymi rodzajami wojsk i służb oraz instytucjami rządowymi USA,
- dostarczanie sprzętu i kadr posiadających kwalifikacje językowe, celem szkolenia i udzielenia pomocy krajom sojusznicznym w zakresie rozwijania ich własnych sił i środków działań psychologicznych, a także udzielania pomocy w operacjach psychologicznych prowadzonych przez władze kraju na terytorium którego znajdują się aktualnie wojska USA,
- dostarczanie i zbieranie danych rozpoznawczych (wywiadowczych) niezbędnych w operacjach psychologicznych,
- utrzymywanie i przekazywanie materiałów i sprzętu niezbędnego w działaniach psychologicznych oraz gotowości do udzielania logistycznego wsparcia instytucjom rządowym Stanów Zjednoczonych, a także krajów sojusznicznych,
- prowadzenie szkolenia dla żołnierzy wszystkich rodzajów wojsk i służb sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych oraz dla żołnierzy krajów sojusznicznych,
- inicjowanie badań naukowych i opracowywanie programów rozwoju dalszych możliwości sił lądowych w zakresie operacji psychologicznych.

Działania psychologiczne są ważnym składnikiem szerokiego wachlarza misji politycznych, militarnych, ekonomicznych i ideologicznych, prowadzonych przez wszystkie departamenty USA, w celu kształtowania opinii, uczuć, postaw i zachowań audytorium.

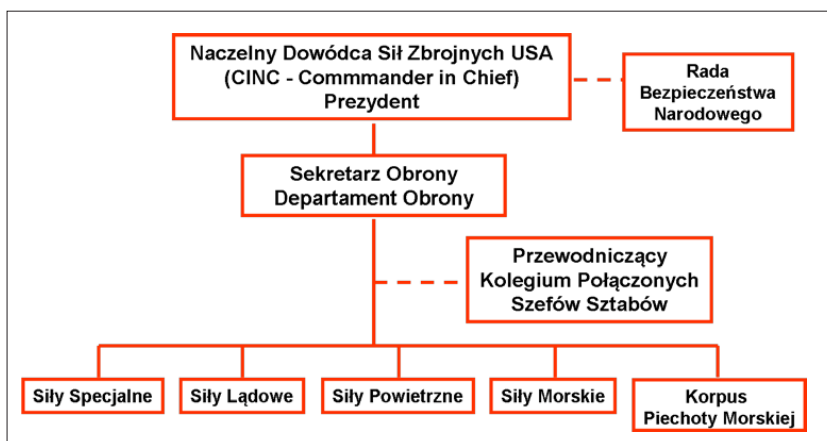
KIEROWANIE STRUKTURAMI OPERACJI PSYCHOLOGICZNYCH USA

Naczelnym Dowódcą (*commander in chief*) SZ USA jest prezydent Stanów Zjednoczonych.

W sprawach integracji dotyczącej bezpieczeństwa narodowego, polityki wewnętrznej, zagranicznej i wojskowej, prezydentowi doradza Rada Bezpieczeństwa Narodowego (*National Security Council*).

W skład Rady wchodzi w szczególności prezydent, wiceprezydent, sekretarz stanu, sekretarz obrony, sekretarze i podsekretarze kilku innych departamentów wykonawczych (tzn. ministerstw) i departamentów wojskowych (departamentów rodzajów sił w ramach Departamentu Obrony).

Ogólną strategię, treści i formy operacji psychologicznych SZ USA określa Rada Bezpieczeństwa Narodowego, a zatwierdza prezydent (rys. 3).

Rys. 3. Kierowanie SZ USA

Źródło: [United States Institute of Peace..., 2007].

W ramach SZ USA, organizacja i kierowanie operacjami psychologicznymi (*Psychological Operations – PSYOPS*) należy do sekretarza obrony poprzez jego pomocnika do działań specjalnych. W pionie operacyjnym szef oddziału operacyjnego (J-3) Komitetu Połączonych Szeffów Sztabów, koordynuje prowadzenie tych działań na szczeblu połączonych dowództw oraz na rzecz związków operacyjnych i taktycznych.

Każdy rodzaj sił zbrojnych ma swoje siły i środki operacji psychologicznych. Jednak główny potencjał zlokalizowany jest w siłach specjalnych wojsk lądowych. Dysponują one regularnymi formacjami wchodzącymi w skład Dowództwa Operacji Specjalnych Sił Lądowych (USSOCOM – *United States Special Operations Command*). Dowództwo podlega bezpośrednio Sekretarzowi Obrony, sprawuje pieczę i czuwa nad organizacją i koordynacją działań wszystkich jedno-

stek specjalnych (z wyjątkiem działających w terenie paramilitarnych jednostek CIA; te nie są częścią sił zbrojnych).

Pod USSOCOM podlegają jednostki specjalne Sił Lądowych, Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej i Piechoty Morskiej.

USA dysponują jednostkami regularnymi oraz rezerwowymi operacji psychologicznych.

2. i 7. Grupa Operacji Psychologicznych, to jednostki rezerwowe, wchodzące w skład Dowództwa Operacji Psychologicznych i Spraw Cywilnych USA (*The United States Army Civil Affairs and Psychological Operations Command* – USACAPOC).

Dowództwo jest odpowiedzialne za nadzorowanie operacji specjalnych, prowadzonych przez siły specjalne, w tym także jednostki działań psychologicznych. Jego działalność obejmuje czas pokoju, kryzysu, konfliktu lub wojny, a specyfika działania polega na wykorzystaniu aspektów tzw. mnożników siły, m.in. środków niekonwencjonalnych.

Generalnym zadaniem tego dowództwa jest stworzenie sprzyjającej atmosfery dla wykonawstwa zadań przez wojska własne, zaprzyjaźnione i neutralne oraz ograniczenie sprzyjających okoliczności psychologicznych przeciwnika.

Każda jednostka posiada specjalne zespoły ds. ochrony ludności, dowódców taktycznych i operacyjnych przed oddziaływaniem organizacji feministycznych, pomaganiu dowódcom w dotarciu do ludności cywilnej, łączności z agencjami rządowymi, tolerancji wartości kulturalnych oraz tradycji danego narodu, odbudowie własnych wartości (prawo, ekonomia), zwalczanie feminizmu, strachu przed śmiercią i chorobą, utrwalanie poczucia niewinności, ochrona praw człowieka, zapewnienie kontynuacji edukacji dzieci i młodzieży.

Personel spraw cywilnych wspiera zadania wojsk oraz jest ogniwem łączącym siły zbrojne z organizacjami nie rządowymi (*Non-Governmental Organizations* – NGOs) oraz prywatnymi organizacjami ochotniczymi (*Private Volunteer Organizations* – PVOs). Mottem jednostek CA jest „Pieczętuję Zwycięstwo” (*Seal the Victory*).

ZMIANY STRUKTUR REGULARNYCH OPERACJI PSYCHOLOGICZNYCH USA

Największe zmiany nastąpiły w strukturach regularnych. W 2011 roku utworzono tymczasowo, nowe Dowództwo Wojskowych Operacji Wsparcia Informacyjnego (DWOWI), które jest odpowiedzialne za nadzorowanie operacji psychologicznych oraz podległych jednostek (rys. 4).

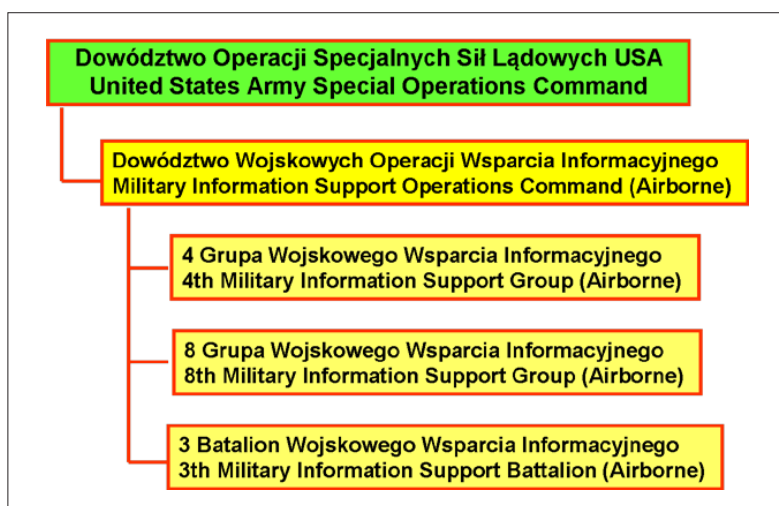
Działalność dowództwa obejmuje czas pokoju, kryzysu, konfliktu lub wojny, a specyfika działania polega na wykorzystaniu aspektów tzw. mnożników siły, m.in. środków niekonwencjonalnych.

Do jego zadań należy wpływanie na psychikę dowódców i wojsk, czyli z wykorzystaniem czynników mentalnych, poprzez perswazję, propagandę, manipulację, promowanie odpowiednich postaw i zachowań.

Pod dowództwo podlega 4. Grupa Wojskowego Wsparcia Informacyjnego (WWI); poprzednio 4. Grupa Operacji Psychologicznych.

W 2011 roku dokonano transformacji jednostki. Na jej bazie utworzono całkowicie nową jednostkę – 8. Grupę WWI oraz dołączono pod dowództwo 3. batalion WWI.

Rys. 4. Dowództwo Wojskowych Operacji Wsparcia Informacyjnego

Źródło: opracowano na podstawie: [*Military Information Support Operations...*, 2013].

Każda jednostka posiada specjalne zespoły ds. ochrony ludności, dowódców taktycznych i operacyjnych przed oddziaływaniem organizacji feministycznych, pomaganiu dowódcom w dotarciu do ludności cywilnej, łączności z agencjami rządowymi, tolerancji wartości kulturalnych oraz tradycji danego narodu, odbudowie własnych wartości (prawo, ekonomia), zwalczanie feminizmu, strachu przed śmiercią i chorobą, utrwalanie poczucia niewinności, ochrona praw człowieka, zapewnienie kontynuacji edukacji dzieci i młodzieży.

4. Grupa WWI, stacjonująca w Fort Bragg (stan Północna Karolina), jest aktualnie jedną z dwóch regularnych formacji oddziaływania psychologicznego.

Zadaniem jednostki jest planowanie i prowadzenie operacji psychologicznych na całej kuli ziemskiej w celu wsparcia wojsk własnych, koalicyjnych oraz innych agencji rządowych.

Stan osobowy grupy wynosi ok. 1000 żołnierzy oraz pracowników cywilnych. W skład grupy wchodzi kompania dowodzenia oraz trzy bataliony wsparcia regionalnego:

- 6. batalion WWI,
- 7. batalion WWI,
- 8. batalion WWI [*4th Military Information Support Operations Group...*, 2014].

Dowództwo i kompania dowodzenia podczas prowadzenia działań tworzą Centrum Dowodzenia Operacjami Psychologicznymi.

Element ten tworzy załączek Połączonej Grupy Operacji Psychologicznych Dowództwa Operacyjnego (JPOTG) i przejmuje kontrolą nad wszystkimi jednostkami operacji psychologicznych, które podlegają Dowództwu Operacyjnemu. Ponadto pełni rolę sztabowej komórki planowania operacji psychologicznych w Połączonym Dowództwie Teatru Działań i centrum koordynacyjno-integracyjnego wszystkich operacji psychologicznych prowadzonych w ramach operacji wojskowych.

Regionalny batalion prowadzi działania psychologiczne na szczeblu strategicznym i operacyjnym, podlega Dowództwu Teatru/Połączonym Siłom Zadaniowym (*Theater/Joint Task Force – JTF, J3*).

Batalion składa się z elementu dowodzenia, kompanii wsparcia i jednej lub kilku (w zależności od potrzeb) kompanii operacji psychologicznych. Dowódca batalionu regionalnego wykonuje plan kampanii psychologicznej dla Naczelnego Dowódcy/Dowódcy Połączonych Sił Zadaniowych (CINC-JTF).

- Każdy batalion regionalny ma przydzielony rejon odpowiedzialności na świecie:
- 6. batalion prowadzi działania w rejonie odpowiedzialności Dowództwa SZ USA w Europie (United States European Command – EUCOM),
  - 7. batalion prowadzi działania w rejonie Afryki, odpowiedzialność Dowództwa SZ w Aryce (United States Africa Command – AFRICOM),
  - 8. batalion odpowiada za rejon Bliskiego Wschodu i Azji Mniejszej, strefa Dowództwa Centralnego (United States Central Command – CENTCOM).

Do podstawowych zadań regionalnego batalionu WWI można zaliczyć:

- znajomość regionu, znajomość regionalnej kultury, podstawową znajomość języka,
- rozwinięcie planu wsparcia operacji psychologicznych oraz załączników do planów operacyjnych,
- tworzenie produktów działań psychologicznych i programów,
- planowanie i prowadzenie akcji antypropagandowych,
- ocena efektywności produktów i programów operacji działań psychologicznych,
- wspieranie innych planów organizacji międzynarodowych.

8. Grupa WWI², stacjonująca w Fort Bragg (stan Północna Karolina), została utworzona 26 sierpnia 2011 roku, liczy około 1070 żołnierzy i pracowników cywilnych, w jej skład wchodzi:

- 1. batalion WWI, odpowiada za rejon Ameryki Łacińskiej, obszar południowy USA, znajdujący się w odpowiedzialności Dowództwa Południowego USA (*So-*

² 8th Military Information Support Group (Airborne) activated at Fort Bragg, August 27, 2011, <http://www.fayobserver.com/articles/2011/08/27/1118417>; 8th Military Information Support Group (Airborne) Soldiers learn leadership, tactics and teamwork, September 1, 2015, <http://vanguard.dod-live.mil/2015/09/01/7943>.

uthern Command – SOUTHCOM), jak również region podległy Dowództwu Atlantyku (*Atlantic Command* – ACOM),

– 5. batalion WWI, wspiera Dowództwo Pacyfiku (PACOM),

– 9 batalion. WWI.

Zadania batalionu 1. i 5. są podobne, jak batalionów 6., 7. i 8. należących do 4. Grupy Wojskowego Wsparcia Informacyjnego.

9. batalion WWI, prowadzi bezpośrednie oddziaływanie psychologiczne w celu wsparcia jednostek operacyjnych i taktycznych na polu walki. Batalion posiada do swojej dyspozycji rozgłośnie elektroakustyczne, helikoptery i pojazdy. Wykorzystywany jest na szczeblu operacyjnym i taktycznym. Batalion wydziela następujące elementy wsparcia psychologicznego:

– korpuśne (CPSE – *Corps Psychological Suport Element*),

– dywizyjne (DPSE – *Division Psychological Suport Element*),

– brygadowe (BPSE – *Brigade Psychological Suport Element*),

– taktyczne (TPSE – *Tactical Psychological Suport Element*).

Batalion także wspiera działania sił szybkiego reagowania, wydzielone ze składu korpusu lub, jeśli sytuacja tego wymaga udziela taktycznego wsparcia wojskom specjalnego przeznaczenia. Składa się z dowództwa, kompanii wsparcia oraz dwóch kompanii wsparcia taktycznego. Specyfika zadań batalionu obejmuje konieczność jednoczesnego wydzielenia i rozmieszczenia dużej liczby małych elementów wsparcia taktycznego, włącznie z desantowaniem.

3. batalion WWI realizuje zadania w zakresie rozpowszechniania materiałów propagandowych składa się z następujących pododdziałów:

– kompanii drukarskiej,

– kompanii radiowo-telewizyjnej,

– kompanii łączności oraz środków audio-video.

Dowództwo batalionu (Fort Bragg) wydziela elementy dowodzenia i kontroli dla zespołów drukarskich, mediów, łączności i elementów logistycznych na obszarze objętym konfliktem.

Sztab batalionu kieruje przygotowaniem materiałów drukowanych, audio-wizualnych, zapewnia sprawność sprzętu do produkcji materiałów drukowanych i emisji radiowych i telewizyjnych. Dodatkowo odpowiedzialny jest za zapewnienie bezpieczeństwa operacyjnego i gotowość bojową pododdziału.

Batalion musi być zdolny do jednoczesnego wsparcia przynajmniej dwóch Teatrów Działań Wojennych.

Kompania drukarska odpowiedzialna jest za druk materiałów dla batalionów WWI, zaangażowanych na TDW, zarówno w okresie przygotowania i prowadzenia operacji, jak i czasie pokoju. Dodatkowo kompania realizuje zadania zlecone przez Komitet Połączonych Szefów Sztabów (JCS) oraz inne agencje rządowe.

Wyposażenie kompanii umożliwia produkcję materiałów drukowanych (ulotki, magazyny, książki, plakaty) o wysokiej jakości. Jest ona w stanie wydzielić do

dowolnego miejsca na ziemi do sześciu lekkich systemów drukarskich wraz z pełną obsługą. Zdolna jest również do rozwinięcia w dowolnym miejscu na świecie do trzech plutonów, które mogą wykorzystać lokalne środki drukarskie lub środki należące do przeciwnika.

Kompania radiowo-telewizyjna przygotowuje materiały do wykorzystania przez media. W składzie kompanii występują specjaliści przygotowani do wykorzystania lokalnych ośrodków radiowo-telewizyjnych w strefie operacyjnej. Pododdział jest w stanie:

- produkować filmy wideo i audycje radiowe dla potrzeb amerykańskich jednostek operacji psychologicznych,
- wydzielić i rozwinąć do czterech zespołów filmowych wyposażonych w ruchome centra realizatorskie,
- wydzielić personel do działania radiowego z platform powietrznych lub morskich,
- rozwinąć mobilne systemy nadawcze z niezależnymi generatorami energii i kompletną obsługą techniczną,
- wydzielić i rozmieścić dla wsparcia działań radiowe stacje nadawcze (o mocy 5 kW, 10 kW, 50 kW), włącznie z urządzeniami antenowymi, generatorami energii i obsługą techniczną.

Kompania łączności zabezpiecza łączność między pododdziałami operacji psychologicznych w skali globalnej w okresie pokoju, kryzysu, jak i w czasie operacji militarnych. Dysponuje ona sprzętem do prowadzenia łączności telefonicznej, faksowej, oraz do bezpiecznego przekazywania danych na obszarze kontynentu amerykańskiego i w rejonach działania pododdziałów walki psychologicznej w skali globalnej.

Samolot EC-130 „Commando Solo”, należący do 193. *Skrzydła Operacji Specjalnych (Pensylwania)*, wchodzącego w skład komponentu powietrznego Gwardii Narodowej (Air National Guard), wspiera działania 4. i 8. Grupy WWI.

Samolot może nadawać audycje radiowe i telewizyjne na różnych częstotliwościach, w paśmie: AM, FM, HF, TV. Był on wykorzystywany m.in. w: Panamie, Turcji, Somalii, Haiti, Bośni, Kosowie, Zatoce Perskiej, Iraku i Afganistanie.

Gdziekolwiek na świecie występują ogniska zapalne, grupy WWI, są w gotowości do prowadzenia operacji psychologicznych na potrzeby Narodowego Dowództwa, Dowództwa Połączonych Sił Zbrojnych, sił koalicyjnych lub innych agencji narodowych.

Jednostki operacji psychologicznych, choć traktowane jako siły i środki działań specjalnych, są siłami wsparcia bojowego, które muszą być szkolone jednocześnie do wspierania działań specjalnych, jak i wojsk konwencjonalnych. Rozróżnienie to jest istotne, albowiem 90% jednostek operacji psychologicznych, zarówno czynnych, jak i rezerwowych, przeznaczonych jest do wspomaganie sił konwencjonalnych, pozostałe wspierać będą wojska specjalnego przeznaczenia.

Zgodnie z obowiązującą doktryną jednostki sił specjalnych działają pod kierunkiem Dowództwa PSZ. W związku z tym, w czasie przechodzenia ze stanu

pokoju na czas „W”, większość sił i środków operacji psychologicznych znajdzie się pod innym dowództwem, gdyż jednostki te będą wykorzystywane zarówno na szczeblu strategicznym (podlegając dowództwu TDW), operacyjnemu, jak i taktycznym.

W skład 4. i 8. Grupy WWI, wchodzi regionalni eksperci i specjaliści zorientowani w politycznych, kulturalnych, etnicznych i religijnych uwarunkowaniach, w jakich żyją adresaci tych działań. W składzie grupy znajdują się także eksperci w zakresie aspektów technicznych, takich jak: dziennikarstwo radiowe, obsługa radiostacji, usługi drukarskie oraz obsługa telekomunikacji dalekiego zasięgu.

Oprócz wysokich kwalifikacji językowych, oficerowie operacji psychologicznych są wyszkolonymi specjalistami: większość z nich posiada tytuł magistra oraz przeszkolenie zorientowane na teren specyficznego regionu ich zainteresowań. Kadra zawodowa uczęszcza na 11-tygodniowe kursy specjalistyczne, jest wyszkolona językowo, a także przechodzi szkolenie spadochronowe.

4. i 8. Grupa WWI, mają do dyspozycji około 400 specjalistów z zakresu lingwistyki, którzy posługują się 35 językami.

Grupy są w stanie drukować ulotki różnych formatów, teksty prasowe, magazyny, nadawać audycje radiowe na falach krótkich, średnich i UKF, nadawać komunikaty przy wykorzystaniu REA, nadawać audycje telewizyjne.

4. i 8. Grupa WWI może prowadzić działania przy użyciu wszystkich środków przekazu audiowizualnego jak tekstów drukowanych. W działaniach taktycznych jedynie rozgłoszenie elektroakustyczne są naprawdę skutecznym środkiem oddziaływania psychologicznego, który może zapewnić natychmiastowy i bezpośredni kontakt z audytorium.

Podczas pracy rozgłoszenia elektroakustycznych, odbiorcy są podatni na przekazywane wiadomości, stają się mimowolnymi słuchaczami. Rozgłoszenie elektroakustyczne mogą być montowane i na pojazdach mechanicznych lub na śmigłowcach.

Do zalet użycia rozgłoszenia elektroakustycznych zaliczyć można łatwość użycia, mobilność, duży zasięg nadawania i wysokie możliwości oddziaływania na odbiorców.

ZMIANY STRUKTUR DZIAŁAŃ PSYCHOLOGICZNYCH NIEMIEC

Działania psychologiczne w Niemczech, od roku 1990 do roku 2013 prowadził 950. batalion, podlegający pod Centrum Operacji Informacyjnych.

1 stycznia 2014 roku na bazie Centrum Operacji Informacyjnych oraz 950. batalionu, utworzono Centrum Komunikacji Operacyjnej Bundeswehry (ZOp-KomBw) w Mayen³, do wykonywania zadań w zakresie operacji psychologicznych oraz informacyjnych.

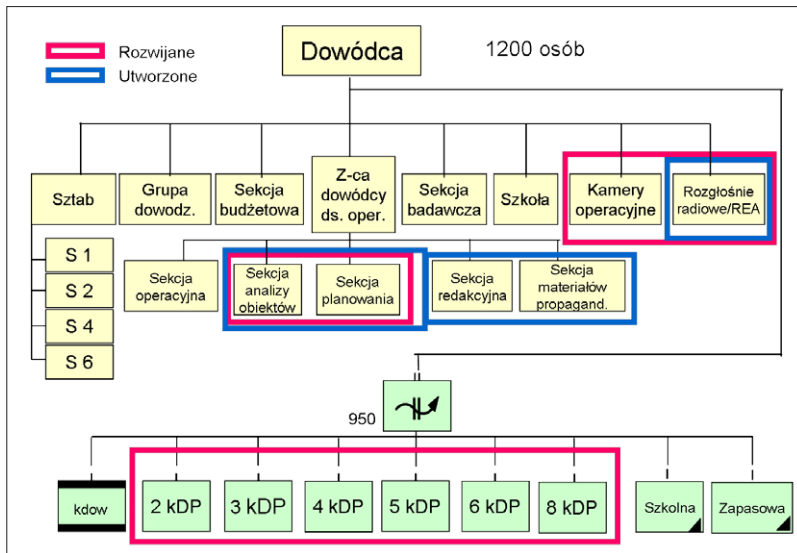
³ <http://cir.bundeswehr.de/portal/a/cir/start/dienststellen/ksa/zopkombw>.

Zadaniem Centrum jest prowadzenie działań informacyjnych w stosunku do sił zbrojnych przeciwnika, stron konfliktu, ale także w stosunku do ludności cywilnej. Celem działań jest pożądana zmiana ich postaw i zachowań.

Do Centrum Komunikacji Operacyjnej Bundeswehry należy Radio Andernach i stacja telewizyjna Bundeswehry – BwTV.

BwTV – Bundeswehr TV, jest niepubliczną stacją telewizyjną Federalnego MO, przeznaczoną dla Bundeswehry.

Od marca 2015 roku BwTV transmituje z Mayen, programy telewizyjne w szyfrowaniu PowerVu na satelitach Hot Bird, Eurobird 9 i NSS 12.

Rys. 5. Struktura Centrum Operacji Informacyjnych Niemiec

Źródło: [Heis, 2003].

Media zapewniają także przekaz wiadomości dla żołnierzy niemieckich w obszarach operacyjnych.

Ponadto wykorzystywane są „Combat Camery”, które umożliwiają przekazywanie wiadomości na żywo, w dowolnym momencie, z obszarów i do obszarów prowadzonych operacji lub misji.

Dowódca Centrum Komunikacji Operacyjnej Bundeswehry jest oficerem w stopniu pułkownika, podlega bezpośrednio pod Dowództwo Rozpoznania Strategicznego.

Żołnierze Centrum Komunikacji Operacyjnej udzielają wsparcia psychologicznego własnym wojskom oraz wielonarodowym siłom zbrojnym, w różnych operacjach, korzystając z technologii informacyjnych. Prowadzą analizę obiektów oddziaływania w obszarach misji, stosując produkty propagandowe: materiały drukowane, audycje radiowe, telewizyjne oraz inne produkty medialne, np. spoty

internetowe, aby dotrzeć do grup docelowych odbiorców. Ponadto dokonują oceny efektywności emitowanych produktów.

Centrum Komunikacji Operacyjnej Bundeswehry zatrudnia ponad 900 żołnierzy i pracowników cywilnych. Zapewniają oni, że Bundeswehra może zbudować silniejszy związek zaufania z ludnością w obszarach misji.

Od lipca 2017 r. Centrum Komunikacji Operacyjnej Bundeswehry wchodzi w skład struktur Dowództwa Przestrzeni Cybernetycznej i Informacyjnej.

Federalne siły zbrojne chcą połączyć ze sobą jednostki odpowiedzialne za działania w przestrzeni informacyjnej i cybernetycznej w ramach jednego dowództwa. Dzięki temu działania istniejących struktur będą mogły być koordynowane. Niemcy podkreślają, że nowe dowództwo wykorzysta w dużej mierze istniejące struktury i infrastrukturę (np. koszary), połączenie da możliwość całościowego podejścia do operacji informacyjnych.

Łącznie Dowództwo będzie miało w swoim podporządkowaniu 13,5 tys. żołnierzy i personelu cywilnego. W dniu 1 lipca 2017 pod Dowództwo włączono struktury⁴:

- Dowództwo Rozpoznania Strategicznego w Gelsdorf:
  - Centrum Komunikacji Operacyjnej Bundeswehry (*Bundeswehr Operational Communications Center*),
  - 911., 912., 931., 932. batalion WRE,
  - Szkoła Rozpoznania Strategicznego Bundeswehry,
  - Centrum Operacji Cybernetycznych, od 2018,
  - Centrum Analiz WRE,
  - Centrum Rozpoznania Obrazowego,
  - Centrum Analizy Danych Rozpoznania Technicznego,
- Centrum Informacji Geograficznej Bundeswehry,
- Dowództwo Technologii Informacyjnych, w Bonn:
  - Centrum Operacji IT Bundeswehry,
  - Szkoła Technologii Informacyjnych Bundeswehry,
  - 281., 282., 292., 293., 381., 383. batalion technologii informacyjnych.
  - Centrum Bezpieczeństwa Cybernetycznego Bundeswehry, od 2019.

CENTRALNA GRUPA DZIAŁAŃ PSYCHOLOGICZNYCH SZ RP

W listopadzie 2001 r. Polska przesłała do Agencji Standaryzacyjnej NATO dokumenty ratyfikacyjne w sprawie „Doktryny operacji psychologicznych NATO (AJP 3.7) i zobowiązała się do jej ratyfikowania z końcem 2004 r., a tym samym zobowiązała się wprowadzić do dokumentów narodowych postanowienia dokumentu STANAG 2508.

⁴ <http://cir.bundeswehr.de/portal/a/cir/start/dienststellen/ksa/zopkombw>.

Ogólne kierunki strategiczne prowadzenia działań psychologicznych określa Rada Ministrów (RM). Funkcję tę sprawuje poprzez Ministerstwo Obrony Narodowej (MON), które odpowiedzialne jest za sformułowanie ogólnych zasad prowadzenia działań psychologicznych.

Organami wykonawczymi w zakresie realizacji zadań działań psychologicznych są: Sztab Generalny WP (SGWP) i Inspektorat Wojsk Lądowych (IWŁąd).

Zakres odpowiedzialności Rady Ministrów (RM) m.in. obejmuje:

- akceptowanie ogólnych celów operacji,
- koordynowanie narodowych przedsięwzięć działań psychologicznych z przedsięwzięciami sojusznicy.

Ministerstwo Obrony Narodowej odpowiedzialne jest za:

- przedstawianie Radzie Ministrów propozycji w zakresie użycia działań psychologicznych w celu osiągnięcia narodowych celów strategicznych i wojskowych celów operacyjnych,
- dokonywanie przeglądu i przedkładanie do akceptacji przez RM celów operacji,
- wydawanie wytycznych do prowadzenia działań psychologicznych,
- monitorowanie i koordynowanie rozwoju narodowej doktryny działań psychologicznych poprzez komórki standaryzacyjne sił zbrojnych,
- koordynowanie wszystkich zagadnień działań psychologicznych na poziomie narodowym.

Zakres odpowiedzialności Sztabu Generalnego WP m.in. obejmuje:

- stałe dokonywanie przeglądu planów narodowych działań psychologicznych, a w tym posiadanie wiedzy na temat możliwości użycia środków narodowych i ewentualnego ich wydzielenia dla potrzeb NATO,
- przygotowanie i aktualizację narodowej koncepcji prowadzenia działań psychologicznych,
- przedstawianie propozycji uregulowań prawnych w tym zakresie,
- wytyczanie kierunków rozwoju organizacyjnego i technicznego działań psychologicznych w SZ i ich współdziałania z układem pozamilitarnym,
- monitorowanie przygotowania środków działań psychologicznych układu pozamilitarnego do funkcjonowania w narodowym lub sojusznicy systemie obronnym,
- współpraca i współdziałanie z organami układu pozamilitarnego odpowiedzialnymi za prowadzenie działań psychologicznych,
- kierowanie realizacją planów działań psychologicznych zgodnie z interesem narodowym i zobowiązaniami sojusznicy,
- współpracę z w zakresie działań psychologicznych na poziomie sojusznicy, w tym udział w pracach Grupy Roboczej NATO ds. działań psychologicznych.

Inspektorat Wojsk Lądowych odpowiedzialny jest za:

- planowanie działań psychologicznych na szczeblu operacyjnym i taktycznym oraz współdziałanie w tym zakresie z innymi RSZ,
- utrzymywanie w czasie pokoju sił i środków gotowych do wsparcia narodowych komponentów wyznaczonych do sił sojusznicy,

- utrzymywanie zdolności do przyjęcia na siebie wiodącej roli w zakresie tworzenia wielonarodowych Połączonych Sił Działań Psychologicznych podczas działań na własnym terytorium lub głównym kierunku narodowego zainteresowania operacyjnego,
- uczestniczenie w tworzeniu wielonarodowych sił działań psychologicznych przeznaczonych do użycia w rejonach kryzysowych,
- zabezpieczenie potrzeb narodowych ZT i ZO w zakresie wsparcia psychologicznego w czasie działań bojowych i misji pokojowych,
- wyszkolenie i doskonalenie umiejętności kadry dowódczej w zakresie planowania i wykorzystania działań psychologicznych w operacjach wojskowych,
- planowanie przedsięwzięć szkoleniowych dla jednostki działań psychologicznych;
- opracowywanie standardów szkoleniowych i zapewnienie szkolenia specjalistów zgodnie z wymogami Sojuszniczymi,
- dbałość o stan i wyszkolenie rezerw osobowych działań psychologicznych,
- kierowanie wyszkolonych specjalistów do dyspozycji Dowództw Sojuszniczych w ramach prowadzonych operacji i ćwiczeń,
- dbanie o uwzględnienie działań psychologicznych w planach i rozkazach uwzględniających problematykę dowodzenia i kierowania walką,
- współpracę i wymianę doświadczeń z zakresu działań psychologicznych z odpowiednikami dowództwami NATO oraz jednostkami działań psychologicznych państw członkowskich Sojuszu,
- wydawanie dyrektyw i określanie kierunków działania dla podległych dowództw w zakresie działań psychologicznych pola walki i zarządzania kryzysowego.

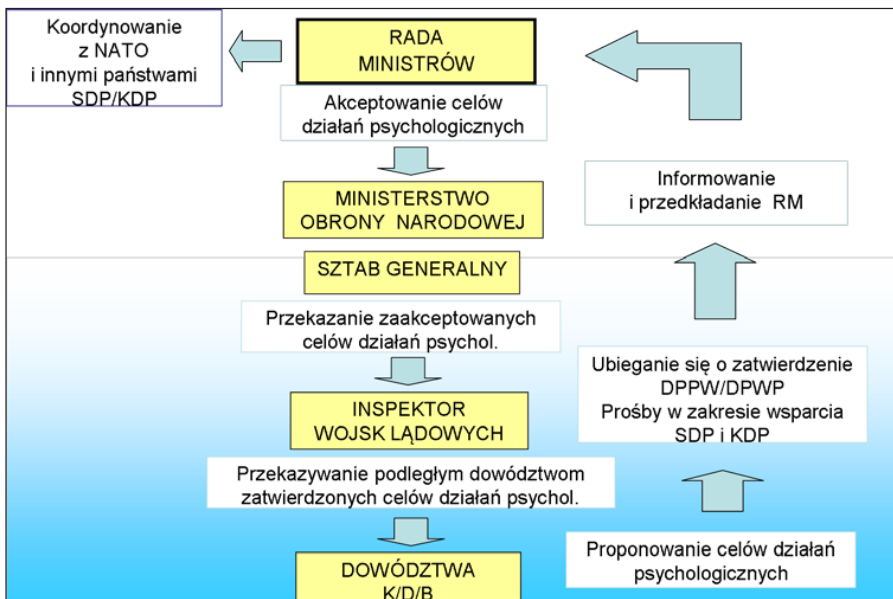
Centralna Grupa Działań Psychologicznych jest jednostką specjalną podległą DG RSZ, w tym Inspektorowi Wojsk Lądowych, zapewniającą SZ RP prowadzenie działań psychologicznych na polu walki i w operacjach wsparcia pokoju na szczeblu operacyjnym i taktycznym.

Grupa wydziela także wyspecjalizowane elementy wsparcia psychologicznego do sił sojuszniczych (NATO) oraz stan osobowy do tworzonych doraźnie połączonych dowództw działań psychologicznych (CJPOTF, CJPOCC).

Do zadań CGDP w zależności od zakresu odpowiedzialności należy:

- w zakresie gotowości mobilizacyjnej i bojowej – utrzymanie zasadniczych wskaźników gotowości bojowej i mobilizacyjnej, mobilizacyjne rozwinięcie w MSD oraz przemieszczenie Elementów Wsparcia Psychologicznego do wyznaczonych rejonów,
- w zakresie działań psychologicznych – opracowywanie i wykonywanie materiałów studyjno-analitycznych i informacyjnych niezbędnych do prowadzenia działań psychologicznych,
- w zakresie rozpoznania – zbieranie, analizowanie i opracowanie oraz archiwizowanie danych dotyczących problematyki militarno-politycznej oraz społeczno-ekonomicznej przeciwnika, w czasie prowadzenia działań obronnych, a w cza-

- sie pokoju – państw obszaru operacyjnego zainteresowania, rejonów konfliktów i państw sąsiadujących,
- *w zakresie szkolenia* – przygotowanie stanu osobowego czasu „P” i rezerw osobowych znajdujących się na przydzielach mobilizacyjnych jednostki do realizacji zadań bojowych i specjalistycznych w różnych sytuacjach i warunkach współczesnego, przewidywalnego pola walki oraz misji pokojowych, humanitarnych, kryzysowych.

Rys. 6. Zatwierdzanie celów działań psychologicznych

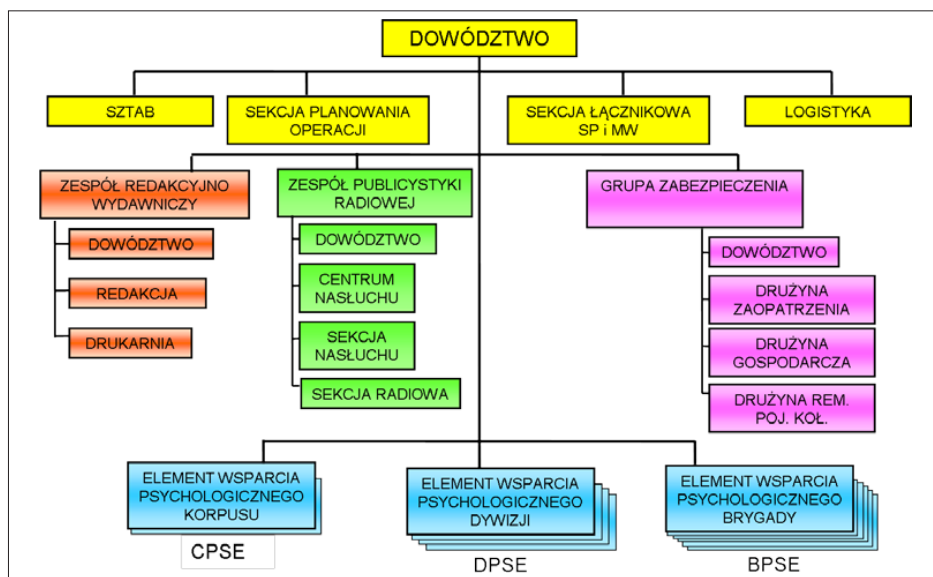
Źródło: [Nowacki, 2003, s. 84].

Jednostka jest objęta „Programem przebudowy i modernizacji technicznej wojska”, m.in. otrzymała nowoczesne rozgłośnie elektroakustyczne. W kolejnych latach grupa powinna otrzymać nowoczesne wyposażenie z zakresu techniki radiowo-telewizyjnej. Nowoczesna technika wymusza nie tylko zmiany w prowadzeniu działań psychologicznych. Za tym idą zmiany strukturalne, które rozwijają możliwości jednostki. Aktualnie jednostka obsługuje Radio Wojskowe Bydgoszcz. Najważniejszą potrzebą jest aby jednostka posiadała własny środek masowej komunikacji – telewizję.

Podczas działań połączonych oraz udziału w różnych misjach pokojowych, humanitarnych, kryzysowych lub militarnych, CGDP wydziela ze swojej struktury Elementy Wsparcia Psychologicznego:

- KEWP – Korpuśne Elementy Wsparcia Psychologicznego,
- DEWP – Dywizyjne Elementy Wsparcia Psychologicznego,

- BEWP – Brygadowe Elementy Wsparcia Psychologicznego,
- TZDP – Taktyczne Zespoły Działań Psychologicznych.

Rys. 7. Struktura CGDP

Źródło: [Nowacki, 2003, s. 84].

15. GRUPA OPERACJI PSYCHOLOGICZNYCH WIELKIEJ BRYTANII

Celem operacji psychologicznych w Wielkiej Brytanii, niezależnie od szczebla jest:

- osłabienie woli walki przeciwnika,
- zwiększenie poparcia dla własnych wojsk i ludności cywilnej,
- uzyskania poparcia stron niezaangażowanych.

Z powyższego wynika, że działalność psychologiczna w Wielkiej Brytanii obejmuje szeroki wachlarz przedsięwzięć, począwszy od szczebla państwowego, poprzez wsparcie działań ściśle bojowych, aż do współpracy z ludnością cywilną. Aby jednak wszystkie wyróżnione cele mogły zostać osiągnięte w jak największym stopniu, potrzebna jest współpraca nie tylko z pozostałymi rodzajami sił zbrojnych. Potrzebna, czy też niezbędna jest kooperacja z agencjami rządowymi. Będzie to realizowane zwłaszcza na najwyższym szczeblu, czyli strategicznym. Treścią zaś tejże współpracy będzie wymiana danych pomiędzy formacjami wojskowymi i agencjami rządowymi w zakresie polityki, gospodarki, obszaru prowadzonych działań oraz nastrojów społecznych panujących zarówno wśród wojsk przeciwnika, jego ludności cywilnej, jak i wojsk własnych.

Polityka działań psychologicznych jest zgodna z polityką narodową. Ministerstwo Obrony (MOD) i Rada Obrony określają strategiczne cele działań psychologicznych oraz decydują o przygotowaniu struktur do ich prowadzenia w czasie sytuacji kryzysowych. Cele działań psychologicznych są opracowywane w oparciu o dyrektywę Szefa Sztabu Obrony (*Chief of Defence Staff* – CDS) wydawaną dla dowódcy działań połączonych. Działalność psychologiczna jest inicjowana przez Ministerstwo Obrony na pierwszym spotkaniu dotyczącym sytuacji kryzysowej z Radą Obrony. Dlatego też działania psychologiczne na szczeblu strategicznym są koordynowane w Ministerstwie Obrony przez grupę doradczą (*Defence Advice Group* – DAG) we wszystkich aspektach.

Zatwierdzanie celów politycznych odbywa się na szczeblu ministerialnym i jest przedstawiane w dyrektywie Szefa Sztabu Obrony dla dowódcy PSZ.

Władze mają możliwość zatwierdzania tematów akcji psychologicznych, jak również dysponują prawem weta.

Grupa dystrybucji wiadomości (*News Release Group* – NRG) koordynuje wszystkie aspekty informacyjne w Ministerstwie Obrony włącznie z wiadomościami przekazywanymi przez media. Na szczeblu Ministerstwa Obrony wiadomości i działania psychologiczne są koordynowane przez NRG w celu uzyskania konsensusu i wiarygodności przekazywanych danych. W tym celu opracowywany jest plan bezpieczeństwa operacyjnego.

Komitet Koordynacji Informacji (*Information Co-ordination Committee* – ICC) spełnia funkcje kontrolne na szczeblu dowództwa sił połączonych w celu udzielenia wsparcia dla dowódców szczebla operacyjnego.

Plan kampanii psychologicznej musi być zatwierdzony przez decyzję władz (*Approval Authority*).

Wszystkie materiały działań psychologicznych muszą być sprawdzone przez specjalistów sztabowych, m.in. radcę politycznego i prawnego oraz ekspertów (lingwistów).

W trakcie kampanii prowadzi się kontrolę efektów oddziaływania psychologicznego (monitoring) w celu upewnienia się, że audytorium otrzymuje przekazy wiadomości i przyjmuje określone postawy zgodnie z oczekiwaniem podmiotu.

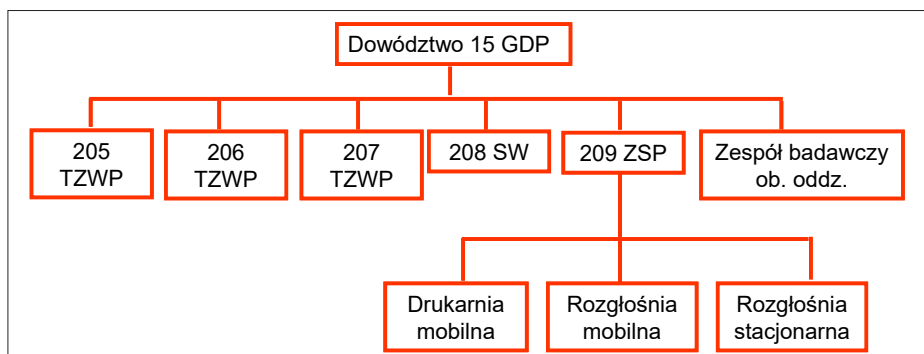
Za tematy akcji psychologicznych, zdobywanie danych oraz meldunki odpowiada szef rozpoznania, na szczeblu strategicznym (J2), a operacyjnym (G2).

Za sprawy cywilne (Civil Affairs) odpowiada J5 i G5, a za współpracę z mediami J3 i G3.

15. Grupa Działań Psychologicznych jest główną jednostką sił zbrojnych Wielkiej Brytanii, w jej strukturze znajdują się także żołnierze rezerwy. Stan osobowy jednostki wynosi 150 żołnierzy (75 zawodowych, 75 rezerwistów).

Grupa podlega pod 77. Brygadę. W 2016 roku przeprowadziła się z Chicksands do Denison Barracks – Hermitage, Berkshire (MSD 77. Brygady).

Rys. 8. Struktura 15. Grupy Działań Psychologicznych Wielkiej Brytanii

Legenda:

- TZWP – Taktyczny Zespół Wsparcia Psychologicznego,
- SW – Sekcja Wydawnicza,
- ZSP – Zespół Środków Przekazu.

Źródło: rys. oprac. na podst. [<https://britisharmedforcesreview.wordpress.com/tag/15-psychological-operations-group>, <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20041129050450/army.mod.uk/15psyops>].

Pomimo tak małej liczby stałego personelu jednostka posiada duże doświadczenie w prowadzeniu działań psychologicznych, zdobyte głównie podczas udziału w operacjach prowadzonych przez NATO oraz ONZ. Żołnierze jednostki uczestniczyli w działaniach w Sierra Leone (operacja w układzie narodowym), w Afganistanie – w ramach Międzynarodowych Sił Bezpieczeństwa w Afganistanie ISAF (International Security Assistance Force), na Bałkanach – w ramach KFOR oraz SFOR. Wielka Brytania pełni rolę kraju wiodącego w działaniach psychologicznych dla potrzeb Korpusu Sił Szybkiego Reagowania PSZ NATO (ARRC – *Allied Command Europe Rapid Reaction Force*).

WNIOSKI

Na podstawie analizy literatury przedmiotu należy stwierdzić, że przyszłość operacji psychologicznych, to dalsze umacnianie struktur organizacyjnych oraz położenie szczególnego nacisku na wykorzystanie nowoczesnych technologii i osiągnięć nauki w procesie oddziaływania na umysły i morale audytorium.

Aktualnie w większości państw na świecie prowadzone jest szkolenie dowódców wszystkich szczebli dowodzenia oraz rezerw osobowych z podstaw prowadzenia operacji psychologicznych, aby uzmysłowić im rolę tych działań w przyszłości, ponieważ rola tych operacji stale rośnie, zarówno w operacjach pokojowych, kryzysowych, jak i militarnych.

Oddziaływanie na świadomość ludzką prowadzi do osiągnięcia efektów większych niż można wcześniej założyć, szczególnie, gdy ludność i siły zbrojne strony przeciwnej, nie są uprzednio przygotowane do takiego oddziaływania.

W czasie ewentualnego konfliktu, bez względu na jego zakres, szczególnego znaczenia nabiera czynnik psychiczny, zarówno wśród bezpośrednich jego uczestników, jak i ludności poza jego rejonem, co spowodowane jest nagłymi zmianami sytuacji i występowaniem niespodziewanych bodźców wzrokowych i słuchowych.

Dlatego też, aby wpływać na bieżąco na morale audytorium (ludność cywilna, wojsko, strona przeciwna, neutralna), niezbędne jest posiadanie struktur działań psychologicznych wyposażonych w środki o zaawansowanych technologiach informacyjno-telekomunikacyjnych.

BIBLIOGRAFIA

- Allied Joint Doctrine for Psychological Operations, AJP-3.10.1(A), October 2007.
- Bennett R.M., 2002, *Espionage: An Encyclopedia of Spies and Secrets*, Virgin Books, Londyn.
- Giblin L., 2000, *Umiejętność obcowania ludźmi*. Wyd. Studio EMKA, Warszawa.
- Golicyn A., 1984, *New Lies For Old*, Londyn, The Bodley Head.
- Heis H.J., 2003, *Germany PSYPS Doctrine*. 1-th NATO BI-SC PSYOPS Conference, Warsaw, 10 April.
- Joint Publication 3-53. Doctrine for Joint Psychological Operations, 2003.
- Joint Publication 3-13-2. Military Information Support Operations, 2010.
- Jowett G.S., O'Donnell V., 1986, *Propaganda and Persuasion*, Beverly Hills.
- Krok D., 2007, *Psychologiczna analiza perswazji w przekazie informacji religijno-moralnych*, Roczniki Psychologiczne, t. X, nr 1.
- Nowacki G., 2003, *Działania psychologiczne w działaniach sojusznicznych*, AON, Warszawa.
- Nowacki G., 2004a, *Organizacja i prowadzenie działań psychologicznych w wybranych państwach*, Wyd. A. Marszałek, Toruń.
- Nowacki G., 2004b, *Rola, miejsce i zadania działań psychologicznych w operacjach informacyjnych*, AON, Warszawa.
- Osika G., 2005, *Ogólna charakterystyka procesu perswazji*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria: Zarządzanie, nr kol. 1402/2005.
- Podkowski A., 1998, *Siły, środki i możliwości oddziaływania psychologicznego armii amerykańskiej podczas konfliktu zbrojnego*, AON, Warszawa.
- Pratkanis A., Aronson E., 2003, *Wiek propagandy*, PWN, Warszawa.
- Psychological Operations, FM-33-1, Washington.
- Volkoff V., 1991, *Dezinformacja, oręż wojny*, Delikon, Warszawa.
- Willa R., 2005, *Dezinformacja, propaganda i walka psychologiczna podczas konfliktu w Zatoce Perskiej 1990–1991*. Dialogi Polityczne. Polityka – Filozofia – Społeczeństwo – Prawo, Toruń, nr 5–6.

- Wiltmayer B., 1983, *Oddziaływanie psychologiczne na współczesnym polu walki*, Army nr 6, Nowy Jork.
- Zwoleński A., 2003, *Słowo w relacjach społecznych*, WAM, Kraków.
- <https://britisharmedforcesreview.wordpress.com/tag/15-psychological-operations-group>, February 21, 2015.
- <http://cir.bundeswehr.de/portal/a/cir/start/dienststellen/ksa/zopkombw>.
- <https://publicintelligence.net/tag/military-information-support-operations>, June 22, 2013.
- <http://www.usip.org/publications/guide-participants-in-peace-stability-and-relief-operations-web-version>, June 1, 2007.
- <http://www.fayobserver.com/articles/2011/08/27/1118417>.
- <http://www.military.com/special-operations/4th-military-information-support-operations-group.html>, November 26, 2014.
- <http://vanguard.dodlive.mil/2015/09/01/7943>.
- <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20041129050450/army.mod.uk/15psyops>.

Streszczenie

W artykule omówiono problemy dotyczące nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Rozwój cywilizacyjny oraz powstawanie nowych zagrożeń powodują transformację struktur działań psychologicznych we wszystkich państwach NATO. Największe struktury w NATO w tym zakresie posiadają USA, Niemcy, a także Polska oraz Wielka Brytania. Aktualnie wszystkie misje pokojowe, humanitarne, kryzysowe czy militarne, realizowane pod auspicjami ONZ oraz NATO są zabezpieczane przez struktury działań psychologicznych. Struktury dysponują najnowocześniejszymi środkami oddziaływania, wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-telekomunikacyjne. Oddziaływanie na zachowania (postawy) odbiorców, przyczynia się do osiągnięcia zakładanych celów politycznych, ekonomicznych czy militarnych prowadzonych misji.

Słowa kluczowe: misje pokojowe, kryzysowe, technologie informacyjno-telekomunikacyjne, działania psychologiczne

Role of information-telecommunication technology in psychological operations

Summary

The paper presents problems of new threats in international security. Civilization development and new threats formation, cause transformation of psychological operations structures in all member states of NATO. The big strength of mentioned structures have got USA, Germany also Poland and Great Britain in NATO. Actually all kinds of missions: peace, humanitarian, crises and military, under the auspices of UN and NATO are supported by PSYOPS structures. The mentioned units have got modern influence means using new information-telecommunication technology. The influence on audience attitudes (behaviors) to contribute to political, economic and military desired effects of realized missions.

Keywords: peace and crises mission, information-telecommunication technology, psychological operations

JEL: C55, D81, D82, D83